

Tóth Barna

Bozók Ferenc, a katolikus költő

Bozók Ferenc egyik esszében a katolikus irodalom mibenlétéről olvashatunk. A szerző költészetét ismerve nyilvánvaló lehet számunkra, hogy személyes érintettség is ösztönözte a megírását. Ha elfogadjuk, hogy létezik katolikus irodalom, akkor kijelenthetjük: Bozók Ferenc katolikus író. Pontosabban: katolikus költő.

De mit is jelent az, hogy katolikus költő? Hogy Bozók Ferenc, mint ember, katolikus, afelől alig lehet kétségünk – lévén piarista szerzetes. Hogy Bozók Ferenc költő-e – az már bonyolultabb kérdés. És hogy költőként katolikus-e? Nos, ezt próbáljuk megválaszolni ebben az írásban.

A „költőség” kérdésére aligha adhatunk objektív választ. Költő-e az, aki verset ír? Akkor is, ha ezeket a verseket nem olvassák? És ha olvassák, az már elég a költőséghez? Van szerencsém ismerni olyan társaságokat, amelynek tagjai zseniális írásokat írnak, de alig tudnak publikációs lehetőséghez jutni. És van „szerencsém” olyan – az előbbinél sokkal elismertebb – társaságot is ismerni, amelynek tagjairól Csehov szavai jutnak eszembe: *„Nem az a fajta, aki meg tudna írni egy elbeszélést, hanem az, aki ír, és képtelen ezt eltitkolni”*. A környezet nyilvánvalóan azt fogja költőként elismerni, akinek írásai megjelennek. Folyóiratokban és lehetőleg önálló kötetben. A legnehezebb az első kötetig eljutni – ám ez több szempontból is fordulópontot hoz a költő életében. A kötetrel rendelkező költő már többé-kevésbé „befutottnak”

érezheti magát; ő már letett valamit az asztalra – ezt akár szó szerinti értelemben is megteheti. Éppen ezért nagyon sok múlhat az első kötetben. A kötet minden egyes jellemzője fontos lehet, emiatt minden részletre fokozottan ügyelni kell. Ha a szerző kötetét mint „árut” vizsgáljuk, több dologba is beleköthetünk. Napjaink könyvvásárlója nem elégszik meg a tartalommal, a formára is odafigyel, és ebben a tekintetben a Bozók-kötet nem tartozik a legszerencsésebbek közé. Vékonyka, szerzetesien egyszerű, citromsárga füzet. Küllemében „nem eléggé komolyan vehető”. Ellenben olcsó, és valljuk be, manapság ez is a főbb szempontok közé tartozik. Babits szavai juthatnak róla az eszünkbe (amelyeket az ambrusi himnuszokról mondott): *„A fázó lélek egyszerű köntöse ez, nem pompájáért, hanem melegéért hordva”*.

Ez a babitsi idézet azonban csak a küllemre igaz. A kötet második felében lévő verseknek egyik legfőbb jellemzőjük a díszítettség, egészen pontosan a ritmikai díszítettség. Bozók Ferenc kötetbeli versei szinte kivétel nélkül daktilikus lejtésű, trocheusra végződő sorokból állnak (néhány ionicus a minoréra épülő vers alkotja a kivételt). Bozók tehát nagyfokú ritmikai igényességgel dolgozik (ez persze nem jelenti azt, hogy versei ritmikai értelemben hibátlanok, hiszen akadnak bennük döccenők). Ez az igényesség sok tekintetben megnehezíti a költő dolgát; a mondatvezetés néha bonyolulttá válik, a szavak között

sem válogathat korról korról szabadsággal. Ez a „korlátoltság” sajátos jellemzője az időmértékes szövegeknek; cizellált, bonyolult, „életidegen” mondatok szülehetnek így. Arra azonban vigyázni kell, hogy ezek legalább ne legyenek „költészet-idegenek” (*Puskás Ferencnek; Egy jámbor henyélő balladája*).

A versek poétikai igényessége ritmikailag kellemes olvasmánnyá teszi a kötetet. Ám ez a zenei díszítettség néha önmagába fordul; a tartalom rovására megy, ahogy a vers gyakran elkezd „önmagát írni”. Amikor a ritmus viszi tovább a szöveget, és nem a gondolat. Ugyanez néha a rímekekről is elmondható (*Budapesti helyzetdal*). Sőt, a szerző gyakran a sorvégi trocheust a feltételes mód (tartalmilag alig indokolható) alkalmazására vagy főnévi igenévi toldalékok alkalmazására építi. Mindez természetesen korántsem „hiba”, de a kelleténél jobban érezhetővé válik a mondatok „ritmikai alapú” szerkesztése. Bozók Ferenc költeményeit leginkább a már említett kellemes jelzővel lehet illetni. A versek felvonultatják szerzőjüknek az irodalomtörténetben és a kortárs irodalomban való jártasságát. Mert a szerző természetesen nemcsak a ritmikára épít; az intertextualizációnak is mestere kíván lenni – legyen az direkt, mint a *Csokonai posztumusz epilógja* című vers esetén, vagy rejtett, mint a *Nárciszi arcom* címűben, ahol Füst Milán hangját hallhatjuk. A versek gyakran allegorikus képek; néha mintha Keresztelő Szent Jánost olvasnánk (a vele való hasonlatosság néhol még képi illetve formai szinten is megfigyelhető). Költeményei magas poétikai igényességgel érzelmek, hangulatok elmondásai – többnyire egyetlen statikus képben. Ez a rilkei versek statikusságát idézi; festményszerűen, színesen élénk tárul a kép, amelynek megfejtéséhez az alkotó nem nyújt kommentárt. Ez a „ma-

gyarázatlanosság” a keresztény hagyományokra épülő szövegekre nem kifejezetten jellemző – sőt, a kommentárokkal való ellátottság miatt ellentmond azoknak.

Akötet tartalmát vizsgálva meglepődhetünk azon, hogy a füzet esszéket és verseket egyaránt tartalmaz. Ez nem a legszerencsésebb megoldás, ha a tipikus könyvvásárló szemével nézzük. De Bozók Ferenc a vásárlási szokások kielégítése helyett az olvasó igényeinek igyekszik megfelelni. A kötet második felében található versek megértését ugyanis befolyásolják az első rész esszéi. Abban segítenek, hogy megtaláljuk a „megfelelő” olvasási módot. Az esszék ugyan másokról szólnak (Kassákról, Móriczról, Georges Bernanosról), de mind azonos aspektusból, a vallás felől vizsgálják a szövegeket – felvázolva ezzel egy lehetséges olvasási stratégiát a versekhez. Azt persze nem állíthatjuk, hogy minden egyes versben szakrális tartalom kell találnunk – a *Kézis lányokban* vagy a *Versek az internetenben* aligha lelünk ilyesmit – de például a címadó vers értelmezési lehetőségei közül, az esszék gondolatiságának ismerete nélkül, nem biztos, hogy a „keresztény olvasat” állna automatikusan az első helyen. Bozók Ferenc esszéire leginkább az adatokat összegyűjtő és feldolgozó aprólékosság jellemző. A legtöbbje végén felsorolás áll, azon művekkel és szerzőkkel, akik az esszében vázolt logikát követve eredményesen vizsgálhatók. Móricz *Árvácskájáról* szólva például rendszerint megemlíti a szakirodalom az evangéliumi párhuzamot (emiat csak kedveskedő gesztusként kell értenünk azt a kijelentést, miszerint a szerző figyelmét erre hetedik tanítványai hívták fel), de Bozók Ferenc a szokásosnál több részletet felsorolva mutat rá erre. A legeredetibb esszéje a *Néhány gondolat a katolikus irodalomról* című, mert míg a többiben többé-kevésbé közismert témákat boncolgat

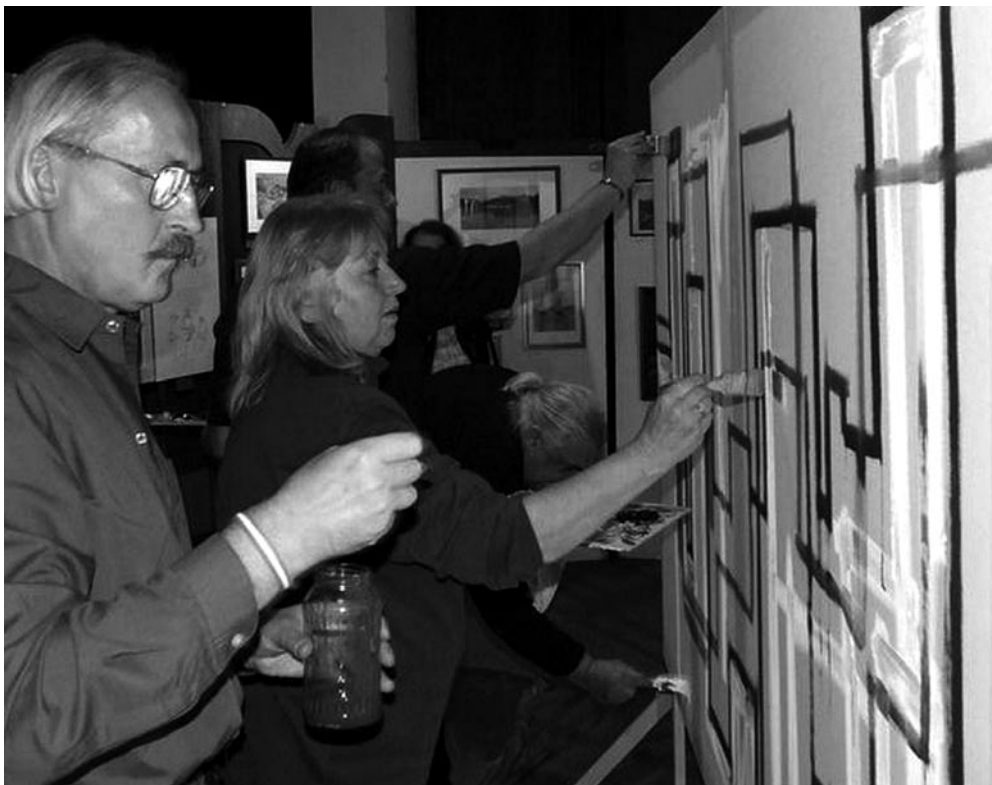

az eddigieknél nagyobb alaposággal, itt olyan kérdéseket tesz fel, amelyek fölött gyakran átsiklik az irodalomtudomány. Az esszék felépítése logikus, ezért az újszerű gondolatok (pl. Rimbaud mint vallásos költő) sem hökkentik meg az olvasót.

Összességében nehéz rosszat mondani a kötetről – hiszen ami a fenti sorokban „bírálatként” hangzott el, egyik sem olyan „hiba”, amely fölött ne lehetne könnyedén

szemet hunyni. Az olvasók túlnyomó többsége azonban valószínűleg nem ezekre fog fölfigyelni – sokkal inkább a versek dallamára, az esszék logikus alaposágára. Vagy arra, hogy Bozók Ferenc milyen módon folytatja a keresztény irodalmi hagyományokat: allegorikus vallásos verseket ír, és „kommentárjaival” elvezeti az olvasók figyelmét a költemények szakrális tartalmához.

(Bozók Ferenc, Szélkutya. Esszék és versek, Z-füzetek/122., sorozatszerkesztő: Simor András, Budapest, 2008)

Action-painting, 2007